כב א מיי' פ"ג מהל' נערה הל"א סמג עשין נה טור אה"ע סי' קעז:
כג ב מיי' שם הל' ב סמג עשין קא קב:
כד ג (מיי' שם הל"ט):

נושא
מהמלה "ומתה" בפסוק מרבים הורתה לא בקדושה ולידתה בקדושה לסקילה

מבנה
"ואימא" הצעות נוספות שנרבה אותם מ-"ומתה"

נושא/מבנה
"המוציא שם רע על":
1) היתומה
2) הקטנה

גמ' מנא הני מילי? אמר ר"ל דאמר קרא "ומתה" לרבות הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה. אי הכי מילקא נמי נילקי, ומאה סלע נמי לישלם? אמר קרא "ומתה" למיתה נתרבתה ולא לקנס. ואימא לרבות הורתה ולידתה בקדושה? ההיא ישראלית מעלייתא היא. ואימא לרבות הורתה ולידתה שלא בקדושה? א"כ "בישראל" מאי אהני ליה. אמר ר' יוסי בר חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנאמר "ונתנו לאבי הנערה" פרט לזו שאין לה אב. מתיב ר' יוסי בר אבין ואיתימא ר' יוסי בר זבידא "ואם מאן ימאן אביה" לרבות יתומה לקנס דברי ר' יוסי הגלילי? הוא מותיב לה והוא מפרק לה בבא עליה ואח"כ נתיתמה. רבא אמר חייב, ממאי? מדתני אמי "בתולת ישראל" ולא בתולת גרים. אי אמרת בשלמא כי האי גוונא בישראל מיחייב היינו דאיצטריך קרא למעוטי גרים, אלא אי אמרת בישראל כה"ג פטור, השתא בישראל פטור בגרים מיבעיא? *אמר ריש לקיש המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר "ונתנו לאבי הנערה" נערה מלא דבר הכתוב. מתקיף לה *רב אחא בר אבא טעמא דכתיב בה "הנערה" הא לאו הכי הוה אמינא אפילו קטנה? הא כתיב "ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנערה והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלוה" וקטנה לאו בת עונשין היא! אלא כאן "נערה" הא כל מקום שנאמר 'נער' אפילו קטנה במשמע. תני *שילא שלש מדות בנערה באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה סוקלין

הורתה לא בקדושה ולידתה בקדושה בסקילה

תורה אור
דברים כב
דברים כב
שמות כב
דברים כב

גמ' מנא הני מילי. שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה בסקילה: **ומתה.** "וסקלוה כל אנשי עירה באבנים ומתה" והאי "ומתה" קרא יתירא הוא: **בישראל.** "כי עשתה נבלה בישראל": **מאן ימאן.** במפתה הכתוב מדבר דמאי למיכתב "ואם ימאן" וכתב "ואם מאן ימאן": בין אביה קיים וממאן בין שאין אביה קיים והיא ממאנת. אלמא אע"ג דכתיב באונס "ונתן לאבי הנערה", ואונס ומפתה מהדדי גמירי, מיחייב קנס איתומה, וכי תימא שאני הכא דרבי רחמנא [אבל לגבי מוציא ש"ר לא אתרבאי] הכא נמי לאו יתומה משמע מריבוי אלא דבין היא ובין אביה יכולין לעכב כדאמרינן באלו נערות (לעיל דף לט:) ויתומה לא אתרבאי הכא אלא דסבירא ליה להגא דאביה דקאמר קרא לאו למעוטי יתומה אלא למימרא דקנסה לאביה ולא לעצמה והוא הדין לאביה האמור במוציא שם רע: **הוא מותיב כו'.** הא יתומה דקאמר תנא: **בבא עליה ואח"כ נתיתמה.** ולעולם "אבי הנערה" למעוטי יתומה בין בקנס בין בהוצאת שם רע: **רבא אמר חייב.** המוציא שם רע על היתומה: **מדתני אמי כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולא בתולת גרים.** והא בתולת גרים יתומה היא דרחמנא אפקריה לזרעיה דמצרי כשל חמור דכתיב (יחזקאל כג) "וזרמת סוסים זרמתם" והוא לשון שכבת זרע הזורם כזרם מים ואצטריך קרא למעוטי, אי אמרת בשלמא כו': **נערה מלא דבר הכתוב.** בכל מקום כתיב נער וכאן כתיב "נערה" מלא להוציא את הקטנה: **אלא כאן נערה כו'.** אלא האי דכתיב מלא לא ללמד על עצמו בא ולהוציא את הקטנה דבלאו הך דרשא אמעיטא לה קטנה כדאמרינן דלאו בת עונשין אלא ללמד בא על כל נערה שבתורה שכתובין חסר לומר שאף הקטנה במשמע והכי ילף כאן נערה כאן שאי אפשר בקטנה כתיב מלא הא למדת שכל מקום שנכתב חסר אף הקטנה במשמע כגון באונס ומפתה: **שלש מדות.** במיתת נערה המאורסה: **באו לה עדים בבית חמיה.** לאחר כניסה: **שזינתה בבית אביה.** באירוסין: סוקלין

מנא הני מילי. משום דכתיב בישראל קא בעי: **ואימא** לרבות הורתה ולידתה בקדושה ההיא ישראלית מעלייתא היא. תימה דגבי חליצה דדרשינן (יבמות דף קב.) מונקרא שמו בישראל דאין כשר לדין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל אלמא ממעטי מבישראל אפי' הורתו ולידתו בקדושה וכ"ת דהתם משום דהורתו שלא בקדושה לא אצטריך למעוטי דמקרב אחיך ידעינן בכל דין דבעינן הורתו ולידתו בקדושה ואייתר גבי דין חליצה בישראל עד שיהא אביו ואמו מישראל אכתי איכא לאקשויי אימא דבישראל אתא למעוטי הורתו שלא בקדושה אפי' לחליצת בני גרים דמקרב אחיך לא דרשינן אלא למיפסליה לדין ישראל אבל גר חבירו מצי דיין כדדרשינן התם עליך הוא דבעינן מקרב אחיך כו' ואור"י כיון דהורתו ולידתו בקדושה ישראל מעליא הוא כדאמרינן הכא אם כן הכי נמי בני גרים כיון שהורתן ולידתן בקדושה הוו ישראל מעלייתא וקרינא בהו עליך והואיל וכן בלא ונקרא שמו בישראל נפקא לן שפסול גר לחליצת בני גרים דבעינן מקרב אחיך עד שתהא אמו מישראל ולהכי אייתר בישראל לאצרוכי אביו מישראל*: **ואימא** לרבות הורתה ולידתה שלא בקדושה. תימה אדרבה אית לן לאוקמי קרא בדדמי וי"ל כיון דמרבינן הורתה שלא בקדושה אם כן גלי לן קרא דבישראל לאו דוקא וא"כ ממילא נרבה אפילו לידתה שלא בקדושה: **אם** כן בישראל מאי אהני ליה. תימה לרשב"א דנימא אהני ליה שלא ילקה ולא ישלם מאה כסף ואור"י דסברא הוא שיהגה לכל הכתוב בפרשה ועוד אור"י דלענין מלקות ומאה כסף לא איצטריך למעוטי מבישראל דמבתולת ישראל ולא בתולת גרים ממעטינן להו והשתא אתי שפיר דלא תיקשי אמאי איצטריך בתולת ישראל ולא בתולת גרים תיפוק ליה מבישראל ואע"ג דלגבי מיתה כתיב מ"מ גמרינן מינה קנס כדמשמע בסמוך דקאמר טעמא דכתב רחמנא נערה הא לאו הכי ה"א אפי' קטנה והכתיב אם אמת וגו' אלמא דילפינן קנס ממיתה אלא ודאי אי לא כתיב בתולת ישראל ה"א דאפילו הורתה ולידתה שלא בקדושה הוה מרבינן מומתה ובישראל אתי שלא ילקה ולא ישלם מאה כסף אבל השתא דממעטינן לה מבתולת ישראל ע"כ בישראל אתא למעוטי הורתה ולידתה שלא בקדושה*:

המוציא שם רע על היתומה פטור כו'. תימה דתקשי ליה ממתני' דקתני הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הרי זו בסקילה ואין לה פתח בית אב ולא מאה כסף משמע הא ישראלית גמורה דכוותה שאין לה אב יש לה מאה כסף ולעיל נמי תנן דגיורת פחותה מבת ג' יש לה קנס וי"ל דמוקי מתני' אליבא דר"ע דאמר לעיל (דף לח.) נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה ודריש אשר לא אורסה לאביה הא אורסה לעצמה וה"נ דריש לאבי הנערה הא אין לה אב לעצמה אבל ר' יוסי בר' חנינא דהכא אליבא דר"י הגלילי קאמר דפטור דכי היכי דדריש לעיל הא אורסה אין לה קנס ה"נ דריש הכא לאבי הנערה הא אין לה אב אין לה קנס ורבא דפליג עליה סבר דאפי' לר"י הגלילי חייב מדתני אמי דדריש ליה מקרא ומסתבר דלא פליג שום תנא אההיא דרשא והשתא פריך הכא רבי יוסי בר אבין מדתני אם מאן ימאן לרבות יתומה לקנס דברי ר"י הגלילי וה"ג ר"ח וכן במכילתא גרס דברי ר' יוסי הגלילי ופריך מר' יוסי הגלילי אר' יוסי הגלילי לר' יוסי בר' חנינא וכן משמע בהדיא בירושלמי דר' יוסי בר' חנינא אליבא דר' יוסי הגלילי קאמר לה ומתני' כר"ע ופריך נמי מלרבות יתומה לקנס דברי ר' יוסי הגלילי ומשני נמי כדמשני הכא אבל התם קאמר מילתיה אאונס ואמפתה ולא אמוציא שם רע*: **בתולת** ישראל ולא בתולת גרים. וא"ת אמאי איצטריך הא מאן ימאן לרבות יתומה מבתולת ישראל נפקא מדממעט דווקא בת גרים ולמאי דפ"ה דיתומה לאו מרבויא משתמעא ניחא ונראה לרשב"א דהאי לאו דמרבינן יתומה ממאן ימאן לא הוה דרשינן בתולת ישראל ולא בתולת גרים אלא לדרשה אחריתי כיון דמשום בת גרים לא צריך קרא דמונתן לאבי הנערה נפקא ולא היה סברא לומר דלא איצטריך קרא אלא לדיוקא הא יתומה בת ישראל יש לה קנס אבל השתא דמרבינן יתומה לית לן למעוטי מלאבי הנערה בת גרים דדרשינן שפיר בתולת ישראל ולא בתולת גרים: **הא** לאו הכי ה"א אפילו קטנה והכתיב ואם אמת היה. נראה לר"י דלא בעי רב אחא למילף קנס ממיתה דכל היכא דלא מחייב מיתה לא מחייב קנס ולא בעי למימר נמי הואיל וקרא איירי בגדולה כל דינין שבפרשה אין נוהגין אלא בגדולה אלא הכי פריך טעמא דכתב רחמנא נערה בה"א הא לאו הכי ה"א אפילו קטנה במשמע והיינו משום דכיון דלא כתיב ה"א ביטל משמעות נערה דמשמע דווקא גדולה והא כתיב אם אמת וגו' וקטנה לאו בת עונשין היא ואפ"ה כתב נערה חסר אלמא משום חסרון ה"א אינו מבוטל משמעות נערה דהוי גדולה והשתא לא קשה מידי לרבנן* מנא להו דמחייבי סקילה בבא על הקטנה והא קרא בבת עונשין איירי דהא הכא לא בעי למעוטי קטנה מקנס משום דקרא בבת עונשין איירי אלא כדפרישית ולא תקשי נמי אמאי איצטריך בתולת ישראל תיפוק ליה מבישראל דגבי סקילה דהא לא ילפינן מהדדי: **הא** כל מקום שנאמר נער אפי' קטנה במשמע. ור"מ נמי הוה דריש הכי אי לאו משום דלו תהיה לאשה דדריש לעיל (דף מ:) במהוה עלמה וא"ת הואיל ומסתבר למדרש דכל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע כרבנן נימא לר"מ דווקא באונס ומפתה דגלי קרא גלי אבל בכל מקום נדרוש דאפילו קטנה במשמע ואור"י דהיינו טעמא דר"מ דאי דווקא לאונס ומפתה אתא קרא דולו תהיה לאשה ליכתוב בהו נערה מלא כמו במוציא שם רע וה"א כאן נערה הא בכל מקום כו' ומדכתיב לו תהיה לאשה במהוה עלמה בא ללמד ,ובכל מקום שנאמר נער כמו הכא במהוה עלמה מיירי:

אמר

[ולפי' נ"ל דרב שמואל בר יהודה דהתם היתה אמו מישראל מדמייתי עלה קרא דבישראל והא לא איצטריך אלא לאמו מישראל. ת"י]

◆

תוספות רי"ד

מנה"מ. פי' דהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה שהיא בסקילה. אר"ל דא"ק ומתה. פי' מריבוי דקרא רבאי לה בהכי יסקלוה כל אנשי עירה באבנים ומתה קרא יתירה הוא למידרש ולרבות זו שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה: א"ה מילקי נמי לילקי ומאה סלע נמי לישלם. פי' כיון דמרבה ליה לסקילה לירבי ליה למלקות. שאם אינו אמת מלקין אותו כדכתיב ויסרו אותו דהיינו מלקות: א"ק ומתה למיתה נתרבתה ולא לקנס ואימא לרבות הו"ל בקדושה ההיא ישראלית מעלייתא היא ואימא לרבות הו"ל שלא בקדושה א"כ בישראל מאי מהני ליה. כלומר מאי ממעט: א"ר יוסי בר' חנינא המוציא ש"ר על היתומה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה פרט לזו שא"ל אב. ואי קשיא והאי נשואה היא ויצאת מרשות האב והיכי כתב רחמנא ונתן לאבי הנערה. י"ל לאו דליהוי דידיה אלא שיעשה מהן סגולה לבתו שלא תכה בהן בעלה: מתיב ריב"א ואם מאן ימאן אביה לרבות יתומה לקנס דברי ר"י בר יהודה. פי' מדמצי למיכתב ואם ימאן אביה ורבה עכשיו וכתב ואם מאן ימאן. משמע בין אביה קיים וממאן בין שמת אביה והיא ממאנת שאינה רוצה להנשא לו כסף ישקול והאי דכ' ונתן לאבי הנערה לאו דוקא אלמא יש קנס ליתומה וה"ה גבי מוציא שם רע אביה לאו דוקא ואי קשיא והא האי קרא במפתה כתיב והיכי מצינן לרבויי יתומה לקנס. והתנן בפירקין דלעיל יתומה האונס חייב והמפתה פטור. דכיון דא"ל אב וקנסה לעצמה אוחילה אוחלתיה נביה שנתרצית לו. י"ל האי דמרבה יתומה לקנס לאו במפתה דודאי אין קנס ליתומה מפותה ולא רבה אלא במקום הראוי להיות דהיינו באנוסה יאע"ג דקרא במפותה כתיב הא גמרי מהדדי אנס ממפתה: הוא מותיב לה והוא מפרק לה. בבא עליה ואח"כ נתיתמה. פי' לעולם מוציא שם רע על היתומה פטור והאי דמרבה לה להאי יתומה בין בקנס בין בהוצאת שם רע ממאן ימאן בבא עליה בעוד שאביה קיים וקודם שעמד בדין נתיתמה והואיל והיה לה אב משעת ביאה אינה כשאר יתומות ויש לה קנס והכי נמי מפרשה יתומה דמתני' ואפ"ה המפתה פטור כיון דלדידה חזי ולא מכח אב קא ירתא דאילו הוו מכח אב הוו ירתין אחיה ולא היא: ורבא אמר חייב מדתני ר"א בתולות ישראל ולא בתולות גרים פי' כגון שהיתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה והא בתולת גרים כיתומה היא. א"א בשלמא בישראל כה"ג מחייב ולאו דוקא אביה היינו דאיצטריך קרא למעוטי גרים. אלא אי אמרת בישראל פטורים גרים מיבעי' אלא לאו ש"מ בישראל חייב יאע"פ שבא עליה בעודה יתומה ואביה לאו דוקא כדרבינן ממאן ימאן: והלכתא כרבא ומתני' דתנן שהיתומה י"ל קנס והאונס חייב והמפתה פטור אע"פ שבא עליה בעודה יתומה:

מתני'

מבנה
העיסוק
בתנ"ך עיין "מאמר" דף מה:

הבא על נערה מאורסה
דברים כב: כג
והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה כי עשתה נבלה בישראל לזנות בית אביה ובערת הרע מקרבך

מוציא שם רע
דברים כב: יט
וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו

[לעיל מ:]

[לעיל מ: איתא רב ארא בר אהבה]

◆

גליון הש"ס

גמ' הא כתיב ואם אמת. עי' תוס' סנהדרין נ ע"ב ד"ה וסבל

[אבל ק"ק דכי פריך אי הכי מילקא נמי נילקי ומאה כסף נמי לישלם הוי ליה לשנויי מיד דמבתולת ישראל נפקא כיון דהכא סמיך. ת"י]

[ומיהו לעיל משמע דלא דריש ר"ע לא אורסה לעצמה אלא משום דאשר לא אורסה הוה ליה למכתב לא אורסה. ת"י]

[בסנהדרין סו:]